

نام‌شناسی اشخاص در کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی

شیماء جعفری دهقی*

استادیار زبان‌های باستانی ایران، دانشگاه ولایت، سیستان و بلوچستان، ایران

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۷

دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۴

Onomastics of Personal Names in Middle Persian and Parthian Inscriptions

Shima Jaafari Dehaghi*

Assistant Professor in Ancient Iranian Languages, Velayat University, Iranshahr, Sistan and Balochistan, Iran

Received: 2024/02/03

Accepted: 2024/05/06

10.30473/jl.2024.70485.1632

Abstract

Onomastics is the study of personal names and has long been common in Iranian language research. However, social onomastics is a relatively new concept. This term is used both in sociolinguistics and in other fields such as sociology, anthropology and geography. So far, most researches have dealt with the etymology of personal names in these inscriptions. The purpose of this research is to investigate the onomastics of some personal names in Middle Persian and Parthian inscriptions based on Van Langendonck's theory. According to this theory, four categories of ethnicity, nationality, religion, and transnational affairs are considered in the selection of personal names. In this research, considering the nature of names, in addition to the mentioned categories, the category of mythological names was also added to this division. First, a corpus of personal names in Middle Persian and Parthian inscriptions was collected and then classified according to the mentioned categories. The research results showed that mythological names had the highest frequency in these inscriptions. Then, in the order of national names, religious names ranked first. This shows that according to one of the most important theories of social nomenclature, myth played a significant role in the Sasanian society.

Keywords: Onomastics, Van Langendonck's theory, Sociolinguistics, Iranian Languages, Middle Persian and Parthian inscriptions, Sasanian society, sociolinguistics.

چکیده

نام‌شناسی دانش مطالعه اسامی خاص است که از دیرباز در پژوهش‌های زبان‌های ایرانی مرسوم بوده با این حال، نام‌شناسی اجتماعی، مفهوم نسبتاً تازه‌ای است و هنوز حوزه نوظهوری تلقی می‌شود؛ این اصطلاح، هم در زبان‌شناسی اجتماعی و هم در حوزه‌های دیگری همچون جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و جغرافیا کاربرد دارد. تا کنون بیشتر پژوهش‌ها به ریشه‌شناسی نام‌های خاص در این کتیبه‌ها پرداخته است. هدف این پژوهش بررسی نام‌شناسی برخی نام‌های خاص در کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی بر اساس نظریه ون لانگندونک است. بر اساس این نظریه، در گزینش نام‌های خاص چهار مقوله قومیت، ملیت، مذهب و امور فراملی در نظر گرفته می‌شود. در این پژوهش، با توجه به ماهیت نام‌ها، افزون بر مقوله‌های یادشده، مقوله نام‌های اساطیری نیز به این تقسیم‌بندی افزوده شد. ابتدا گزیده‌ای از اسامی خاص در کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی گردآوری و سپس بر اساس مقوله‌های یادشده طبقه‌بندی شد. نتایج پژوهش نشان داد در این کتیبه‌ها نام‌های اساطیری بیشترین بسامد را داشتند. سپس به ترتیب نام‌های ملی، مذهبی بیش از همه به کاررفته است. این امر نشان می‌دهد براساس یکی از مهم‌ترین نظریه‌های نام‌شناسی اجتماعی، در جامعه ساسانی «اسطوره» نقش بسزایی داشته است.

کلیدواژه‌ها: نام‌شناسی، نظریه ون لانگندونک، زبان‌شناسی اجتماعی، زبان‌های ایرانی، کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی، جامعه ساسانی، زبان‌شناسی اجتماعی.

مقدمه

پژوهش درباره جنبه‌های مختلف شواهد دست‌اول تاریخ ایران باستان امری بایسته است. درباره کتیبه‌های فارسی میانه تا کنون پژوهش‌های بسیاری انجام شده است. از نیمه دوم سده هفدهم میلادی جهانگردان اروپایی که به ایران می‌آمدند در سفرنامه‌های خود درباره کتیبه‌هایی که در تخت جمشید، نقش رستم و نقش رجب بود می‌نوشتند. پس از کشف و خوانش بسیاری از دست‌نویس‌های فارسی میانه، خوانش و رمزگشایی کتیبه‌ها نیز رونق گرفت. سپس کتیبه‌های بزرگ‌تر و مهم‌تر همچون کتیبه‌های کرتیر در کعبه زردشت و سرمشهد و نیز کشف آثار پارتی در نسا به ادامه پژوهش‌ها در این زمینه یاری کرد. تا کنون تلاش‌های بسیاری برای گردآوری و نظام‌بخشیدن به کتیبه‌های فارسی میانه و پارتی انجام شده است.

با این حال، یکی از جنبه‌هایی که کمتر به آن پرداخته شده است، نام‌شناسی کتیبه‌هاست. برخی از نامهای خاص در این کتیبه‌ها از لحاظ تاریخی و جغرافیایی شناسایی شده اما برخی هنوز دارای ابهام هستند. در این پژوهش، بررسی نامهای خاص در کتیبه‌ها با رویکرد نام‌شناسی اجتماعی انجام خواهد شد. در نام‌شناسی اجتماعی نامها از دریچه زبان‌شناسی اجتماعی بررسی می‌شوند و کاربرد و تنوع نامها را در شرایط خاص فرهنگی، اجتماعی، دینی و سیاسی نشان می‌دهد. هدف نام‌شناسی اجتماعی بررسی منشاء اجتماعی و کاربرد نامهای خاص در موقعیت‌ها و بافت‌های اجتماعی خاص است.

در ایران دوره ساسانی شرایط اجتماعی، فرهنگی، دینی و سیاسی دچار دگرگونی‌های فراوانی شد و تاثیر این دگرگونی‌ها را بدون شک می‌توان در کتیبه‌ها مشاهده کرد. برای نمونه، تاثیر یونانی‌مآبی از دوره سلوکی در ایران دوره اشکانی و ساسانی کاملاً روشن است. افزون بر این، اوج‌گیری گرایش‌های دینی در دوره ساسانی، ظهور و رواج ادیان مختلف در ایران و گسترش روابط سیاسی با کشورهای دیگر بر باورهای اجتماعی ایرانیان موثر واقع شده است. شواهد تاریخی، زبانی و باستان‌شناختی نشان می‌دهد در دوره ساسانی از زمان اردشیر، شهرسازی در ایران رونق گرفت و گزینش نام شهرها از تنوع گسترده‌ای برخوردار بود. نام برخی از این شهرها در متن فارسی میانه کارنامه اردشیر بابکان و کتیبه کرتیر در کعبه زردشت آمده است (Gignoux 1971: 92-93). از سوی دیگر، پژوهش‌هایی که تا کنون درباره

ساختار نامهای خاص در زبان‌های ایرانی باستان و میانه انجام شده نشان می‌دهد که این نامها از ساختار متداول و مرسوم در زبان‌های هندواروپایی پیروی کرده‌اند. برای نمونه اشمیت (Schmitt 1985, 1995, 1998, 2000) پژوهش‌های بسیاری درباره ساختار و ریشه‌شناسی اسامی خاص در زبان‌های ایرانی انجام داده است، با این حال، می‌توان از دیدگاه تازه‌تری به این نامها نگریست.

بیان مسئله

بر اساس تعریف کریستال (Crystal 2008: 339)، به طور سنتی نام‌شناسی را شاخه‌ای از معنی‌شناسی می‌دانند که به مطالعه ریشه نامهای خاص می‌پردازد. بعدها به دلیل چندبعدی بودن نامها، نام‌شناسی از دیدگاه‌های دیگری نیز مورد توجه قرار گرفت که در مهم‌ترین دگرگونی، با روی آوردن پژوهشگران به بررسی نام از دیدگاه اجتماعی، شاخه جدیدی به عنوان نام‌شناسی اجتماعی پدید آمد که خود، یکی از زیرشاخه‌های زبان‌شناسی اجتماعی به شمار می‌آید. نام‌گذاری بعد مهمی از هر جامعه‌ای است و نامها معنا و کارکردی فرهنگی - اجتماعی دارند و با توجه به تنوع جغرافیایی و اجتماعی موجود در نامهای انتخابی مردم، زبان‌شناسی اجتماعی، متولی مناسبی برای مطالعه تنوع و تغییرات هم‌زمانی و در زمانی در زمینه نامها به شمار می‌آید.

زبان، نهادی اجتماعی و بخشی از شبکه شناختی حاوی اطلاعات ما درباره افراد، گروه‌های اجتماعی و روابط اجتماعی تشکیل‌دهنده جامعه است و از طریق پیوند دانش مربوط به زبان و دانش مربوط به جامعه به همدیگر است که می‌توانیم واژه‌ها و ساختارهای زبانی دیگر را به گونه‌ای انتخاب کنیم که با شرایط بافت اجتماعی هماهنگ شوند.

مطالعه مفاهیم نام‌شناسی از منظری اجتماعی با رویکرد کل‌گرایانه^۱ شناختی، به ما در نتیجه‌گیری درمورد ویژگی‌های اصلی جهان‌بینی زبانی و مفهومی سخنگویان یک زبان در منطقه‌ای خاص کمک می‌کند. نام‌شناسی اجتماعی شناختی می‌تواند با پیروی از زبان‌شناسی اجتماعی شناختی (که نه تنها به ساختار زبان مانند واج‌شناسی، دستور، واژگان، معنی‌شناسی، بلکه همچنین به حوزه‌های کاربردی‌تر در پژوهش‌های زبانی مانند زبان و هویت، زبان و ایدئولوژی، و زبان و فرهنگ می‌پردازد)، ساختار زبانی نامها (از جمله شیوه‌ها و تنوع موجود در تلفظ نامها یا گویش‌شناسی افقی

فارسی باستان در تخت جمشید نوشت (Mayerhofer 1973). مایرهوفر نتایج اصلی تحقیقات خود و پیشینیانش را در زمینه نامهای خاص ایلامی مرور کرده است. او معتقد است نامهای اصیل ایلامی در این مجموعه نسبت به نامهای ایرانی بسیار کمتر است و تقریباً یک دهم همه نامهایی است که او در این اثر به آنها پرداخته است (نک. Sims-Williams 1978). پس از تدوین این کتاب توسط مایرهوفر، بخش ایران‌شناسی فرهنگستان اتریش طرح مفصلی را با عنوان *نامنامه ایرانی* *Iranisches Personennamenbuch* برای گردآوری و چاپ نامهای ایرانی طرح‌ریزی کرد. بر اساس این طرح قرار است نامهای ایرانی در نه جلد به پایان برسد.

نامنامه ایرانی^۲ پروژه‌ای بلندمدت درباره مطالعات تاریخی و ریشه‌شناسی نامهای ایرانی است. این پروژه از دهه هفتاد میلادی آغاز شده و همچنان ادامه دارد. بدون شک، این مجموعه یکی از بزرگ‌ترین و مفصل‌ترین پژوهش‌ها درباره نامهای ایرانی است.

در ایران نیز رستگار فسایی (۱۳۷۹) پژوهشی درباره نامهای خاص در *شاهنامه* انجام داده است. کتاب فرهنگ نامهای شاهنامه فعلاً جامع‌ترین کار در معرفی نامهای خاص در شاهنامه است، با این حال، به نظر می‌رسد برخی از توضیحات ریشه‌شناسی نامها باید اصلاح یا کامل شوند. رضی (۱۳۴۶) نیز فرهنگ نامهای اوستا را در سه جلد منتشر کرده است.

پژوهش‌های هم‌زمانی نام‌شناسی

همانگونه که پیش‌تر آمد، نام‌شناسی اجتماعی شناختی شاخه‌ای از زبان‌شناسی اجتماعی است که در قرن نوزدهم میلادی به عنوان یک شاخه علمی دانشگاهی ظهور کرد و «انجمن بین‌المللی علوم نام‌شناسی» در سال ۱۹۴۹ میلادی تاسیس شد (Khan and Deepa 2014: 457). از آن زمان مجله‌های متعددی در سراسر جهان با موضوع تخصصی نام‌شناسی ایجاد شد. از جمله آنها می‌توان به مجله نیمز^۳؛ مجله نومینا^۴؛ *انوما*^۵؛ *نشریه انجمن جاینام انگلیس*^۶ و *نشریه*

(جغرافیایی) و عمودی (اجتماعی) نامها)، رابطه زبان با هویت و ایدئولوژی و فرهنگ (از طریق بررسی تأثیرات باورهای قومی، ملی، و مذهبی و حتی تأثیرهای جهانی‌شدن بر انتخاب نامها)، و خط مشی زبانی (با کاوش در برنامه‌ریزی زبانی و خط مشی زبانی نظام‌های سیاسی حاکم در قالب ترویج نامهای موردنظر و دخالت در امکان و معابر عمومی) را مطالعه کند و به بررسی ارتباط تنوع زبانی با صورت‌بندی اجتماعی^۱ بپردازد (زندى و احمدی ۱۴۰۱: ۲۰۷).

مسئله ما در این پژوهش این است که یکی از اصول و مبانی نظری نام‌شناسی اجتماعی شناختی، یعنی نظریه ون‌لانگندونک در مورد نامهای خاصی که در کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی آمده‌اند چه مطالبی را درباره اوضاع اجتماعی دوره ساسانی نشان می‌دهند؟

پیشینه پژوهش

پژوهش درباره نامهای خاص از دیرباز در میان پژوهش‌های ایران‌شناسی مرسوم بوده است. از جمله برجسته‌ترین پژوهش‌ها می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره کرد:

پژوهش‌های در زمانی نام‌شناسی در زبان‌های ایرانی

یوستی (1895) کتاب *نامنامه ایرانی* را منتشر کرد که از نخستین پژوهش‌های تخصصی درباره نام‌شناسی ایرانی به شمار می‌آید. او در این اثر تلاش کرد تمامی نامهای خاص ایرانی را ثبت کند و تعداد چهارهزار و پانصد نام خاص و نه هزار و پانصد شخصیت مشهور را بررسی کرده است و به بررسی ساختار اسامی ایرانی پرداخته و معتقد است. بخش مهم پژوهش یوستی درباره آن دسته از نامهای ارمنی است که منشاء ایرانی (اشکانی) دارند. او درباره این نامها در این کتاب می‌نویسد: "نه تنها پادشاهان ارمنی منشاء اشکانی داشتند بلکه خاندان‌های اشرافی ارمنستان نیز ایرانی‌الاصل بوده‌اند و مردم نامهای خود را از نامهای اینان می‌گرفتند." (Justi 1895: XIII؛ صادقی ۱۳۸۳: ۸). از جمله مشکلات این پژوهش می‌توان به پیچیده بودن ترتیب الفبایی اسامی اشاره کرد.

مایرهوفر در سال ۱۹۷۳ میلادی کتابی با عنوان *Onomastica Persepolitana* درباره نامهای خاص در کتیبه‌ها و گل‌نوشته‌های ایلامی و مقایسه آنها با معادل‌های

2. <https://www.oeaw.ac.at/en/iran/research/linguistics-onomastics/iranian-personal-names-ipnb>

3. *Names*

4. *Nomina*

5. *Onoma*

6. *Journal of the English place-name Society*

1. Social Stratification

پایان جنگ، دوره سازندگی و دوره اصلاحات به این نتیجه رسیدند که تغییر در ارزش‌ها، تغییر در نام‌گذاری فرزندان را نمایان می‌سازد. جمشیدی‌ها و فولادیان (۱۳۹۰) از تحلیل نام‌گذاری در بررسی تحولات فرهنگ عمومی در ایران در دوره‌ای زمانی از سال ۱۳۴۰ یعنی قبل از انقلاب تا سال ۱۳۸۸ یعنی پایان دوره اول ریاست جمهوری احمدی‌نژاد استفاده کرده‌اند. افزون بر این، پژوهش‌های زندی در زمینه نام‌شناسی اجتماعی درخور توجه است. او چندین پژوهش و رساله را در این زمینه راهنمایی کرده است. از جمله پژوهشی درباره روند نام‌گذاری فرزندان در شهر مهاباد از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی که در سال ۱۳۹۶ منتشر شد. او و همکارش در این پژوهش سیر تحول نام‌گذاری را در دوره‌ای دوازده‌ساله در شهر مهاباد بررسی کردند. یافته‌های آنها نشان داد که نام‌های برگرفته از هویت ملی بالاترین فراوانی را داشته و پس از آن نام‌های مذهبی قرار دارند. نام‌های کردی سومین گروه از نظر فراوانی بوده و پس از آن، نام‌های برآمده از هویت فراملی قرار دارند. در پژوهشی دیگر احمدی (۱۳۹۷)، زندی و همکارانش به بررسی نام‌گذاری اشخاص در بانه از دیدگاه نام‌شناسی اجتماعی پرداخته‌اند. آنها در این پژوهش با رویکرد نام‌شناسی اجتماعی، به بررسی تأثیر تحولات اجتماعی-فرهنگی بر انتخاب نام‌های خاص در میان گویشوران کردزبان شهر بانه طی صد سال اخیر، از سال ۱۳۰۰ تا کنون پرداختند. یافته‌های این پژوهش بیانگر این است که در این دوره صدساله، رواج نام‌های مذهبی روندی کاهشی و درعوض، گسترده‌تری نام‌های ملی و قومی، روندی صعودی داشته‌اند.

مبانی نظری پژوهش

نام‌شناسی اجتماعی، مفهوم نسبتاً تازه‌ای است و هنوز حوزه نوظهوری تلقی می‌شود؛ این اصطلاح، هم در زبان‌شناسی اجتماعی و هم در حوزه‌های دیگری همچون جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و جغرافیا کاربرد دارد. پژوهش درباره نام‌شناسی اجتماعی تقریباً از دهه هفتاد میلادی آغاز شده و همچنان ادامه دارد. در نام‌شناسی اجتماعی، نام از دو دیدگاه بررسی می‌شود؛ یکی دیدگاه ساختاری و زبان‌شناختی و دوم جایگاه و کاربرد اجتماعی آن. همچنین نام‌شناسی به دو حوزه کلی نام‌شناسی جای‌نامها و دیگری نام‌شناسی اشخاص می‌پردازد. بدون شک، نام‌های اشخاص افزون بر کاربرد نام‌شناختی و زبان‌شناختی، از کاربرد اجتماعی نیز برخوردارند. برای نمونه،

مطالعات نام‌های اسکاتلندی^۱ اشاره کرد. ون لانگندونک در سال ۲۰۰۷ میلادی نخستین بار به طور منظم و منسجم به مطالعه نام‌گذاری در چهارچوب زبان‌شناسی اجتماعی پرداخت. او چهار مقوله اصلی هویت قومی؛ هویت ملی؛ هویت مذهبی؛ هویت فراملی را در گزینش نام‌های خاص در جوامع مختلف در نظر می‌گیرد.

کرول هاف^۲ و همکارانش در کتابی با عنوان راهنمای نام و نام‌گذاری آکسفورد (2016) گزارشی روزآمد از پژوهش‌های نام‌شناسی ارائه کرده‌اند، در قالبی که هم برای متخصصان در زمینه‌های مرتبط مفید است و هم برای خوانندگان عمومی قابل دسترسی است.

افزون بر این، کتاب آینیالا و اُستمن^۳ (2017:2) درباره نام‌شناسی اجتماعی نیز از جمله پژوهش‌های اساسی در این حوزه به شمار می‌آید. در این اثر، نگارندگان به نام از دیدگاه کاربردشناسی پرداخته‌اند. یعنی اهمیت کاربرد نام‌های خاص در زندگی روزمره. به عقیده نگارندگان، نام‌شناسی اجتماعی بر جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و گستره موقعیتی تمرکز دارد که نامها در آن استفاده می‌شوند.^۴

پژوهش‌های هم‌زمانی نام‌شناسی در زبان‌های ایرانی^۵

در ایران نیز پژوهش‌های بسیاری درباره نام‌شناسی انجام شده است که بسیاری از آنها به بررسی اسامی خاص در یک شهر پرداخته‌اند. مثلاً پژوهش ایمانی (۱۳۶۳) که به بررسی نام اشخاص و مکان‌ها در شهر تهران پرداخته و با روش توصیفی و اسنادی به بررسی نام‌گذاری میان ایرانیان و تحولات نام‌گذاری در سده اخیر پرداخته است. عبدی (۱۳۷۶) تحول نام‌گذاری کودکان تهران را در دوره زمانی بین سالهای ۱۳۴۵-۱۳۷۴ بررسی کرده است رجب‌زاده (۱۳۷۸) تحلیلی اجتماعی از نام‌گذاری در سه شهر اراک، همدان و بوشهر ارائه داده است. طیب و علی‌نژاد (۱۳۸۲) به بررسی گرایش‌های جدید نام‌گذاری در اصفهان پرداخته‌اند. نجاتی حسینی و افشار (۱۳۸۸) با مطالعه تحول نام‌گذاری فرزندان در شهر تهران در طول چند دوره، دوره انقلاب، دوره جنگ، دوره

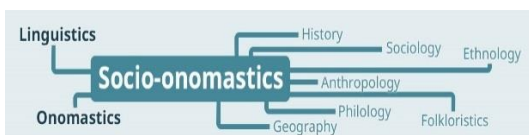
1. *Journal of Scottish Name Studies*
2. Carol Hough
3. Ainiiala and Östman

۴. این پیشینه پژوهش شامل پژوهش‌های نام‌شناسی اسلامی نمی‌شود.

۵. پیشینه پژوهش در این بخش گسترده بوده و تنها گزیده‌ای از آثار ذکر شده است.

ون لانگندونک برای نخستین بار به طور منظم و منسجم به مطالعه نام‌گذاری در چهارچوب زبان‌شناسی اجتماعی پرداخت. او معتقد است در نام‌گذاری افراد چهار هویت تاثیر گذارند؛ هویت قومی؛ هویت ملی؛ هویت مذهبی؛ هویت فراملی (Van Langendonck 2007:184-185). هویت قومی؛ پژوهشگران گروه‌های قومی را دسته‌هایی از مردم می‌دانند که خود را از گروه‌های دیگر جامعه یا از جامعه‌ای بزرگتر به عنوان یک کل متمایز می‌کنند. یک گروه قومی میان خود و گروه‌های دیگر در جامعه به ترسیم مرزهای قومی می‌پردازد که چنین مرزبندی‌هایی هم سبب تقویت هم‌بستگی درون گروه‌ها و هم عامل جدایی‌شان از گروه‌های دیگر می‌شود. هویت ملی^۲ یکی از انواع هویت جمعی است که به شیوه مشترک در نحوه تفکر ارزش‌ها، اعتقادات، هنجارها، نمادها، رویکردها، احساسات و تمایلات یک گروه که نوعی احساس تعهد و تکلیف نسبت به آن گروه را برمی‌انگیزد وجود دارد. نتیجه هویت جمعی نیز احساس پابندی، دل‌بستگی و تعهد به اجتماع و گروه است (زندى، لطیفی و دیگران ۱۳۹۹: ۶۴۸-۶۴۹). هویت مذهبی^۳ نشان‌دهنده احساس تعلق و پابندی به دین و جامعه دینی است (خواججه‌نوری و دیگران ۱۳۹۴: ۳۴). هویت دینی یعنی داشتن اهتمام دینی، به نحوی که نگرش، گرایش و کنش‌های فرد را متأثر کند (شجاعی زند ۱۳۸۴: ۳۶). هویت فراملی^۴ به هویتی خارج از چهارچوب‌های محلی و منطقه‌ای گفته می‌شود. در هر دوره‌ای گسترش روابط اجتماعی میان انسان‌ها در روند ایجاد هویت فراملی تاثیرگذار است. اگرچه هویت فراملی در جامعه معاصر بیشتر از گذشته نمود پیدا کرده است، در دوره‌های پیشین نیز قطعاً جوامع با این مسئله مواجه بوده‌اند. در نظریه‌های موجود درباره هویت فراملی، دو دیدگاه بدبینانه و خوش‌بینانه وجود دارد. نگاه منفی معتقد است جهانی‌شدن به تضعیف انسجام درونی کشورها می‌انجامد و راه را برای سلطه قدرت‌های اقتصادی جهان سرمایه‌داری می‌گشاید. نگاه خوش‌بینانه جهانی‌شدن فرهنگ نه از بین بردن ارزش‌ها و فرهنگ‌های بومی و سنتی است، بلکه بر ایجاد و گسترش ارزش‌های مشترک انسانی اشاره دارد (زندى و دیگران ۱۳۹۹: ۶۴۹-۴۵۱). در این پژوهش نامها براساس چهار مقوله نظریه ون لانگندونک یعنی هویت

نامهای خانوادگی که از نام پدر یا جد برگرفته شده‌اند نشان‌دهنده خاندان افراد هستند و آگاهی‌های دیگر در مورد جایگاه اجتماعی افراد را نیز می‌توان از این نامها به دست آورد. مثلاً پیشه افراد و یا قومیت، زبان، فرهنگ و بسیاری آگاهی‌های دیگر. اگر با دید کلی‌تر به مسئله نام‌بنگریم اهمیت نام در بازنمایی ساختارهای جامعه نیز نمایان می‌شود. دیدگاه‌های سیاسی، فرهنگی، قوانین جاری در جوامع بر گزینش نامها تاثیر گذارند. در تصویر زیر ارتباط نام‌شناسی اجتماعی با سایر مطالعات مشخص می‌شود. نام‌شناسی اجتماعی از یک سو با زبان‌شناسی و نام‌شناسی مرتبط است و از سوی دیگر با تاریخ، علوم اجتماعی، قوم‌شناسی، مردم‌شناسی، ادبیات عامه، ریشه‌شناسی و جغرافیا.

شکل ۱. (<https://www.nordicsocioonomastics.org>)

در سالهای اخیر در اروپا نظریه‌های تازه‌ای درباره نام‌شناسی اجتماعی ارائه شده است. اینیالا، از جمله پژوهشگران اصلی در این حوزه، نام‌شناسی اجتماعی را بررسی باورها و دیدگاه‌های افراد درباره نام و نامگذاری می‌داند (Ainiāla 2016: 106). بر اساس این نظریه، نامها جزء جدانشدنی از جامعه به شمار می‌روند و بنابراین نام‌شناسی اجتماعی زیرشاخه زبان‌شناسی اجتماعی است. بر اساس نظر اینیالا و اُستمن (2017) نامها نه تنها در ساختارهای زبان‌شناختی‌شان از یکدیگر متفاوت هستند، بلکه کاربردهای اجتماعی- فرهنگی متفاوتی نیز دارند. دو دیدگاه اصلی در نام‌شناسی اجتماعی عبارتند از: الف) شناخت منشاء اجتماعی و استفاده از نامهای خاص در موقعیت‌ها و شرایط متفاوت و ب) توجه به نام‌گذار (کسی که نام را انتخاب می‌کند)، گیرنده نام (کسی که نامیده می‌شود) و استفاده کننده از نام (اشخاصی که در جامعه آن به کار می‌برند) (Walther 1971: 45).

نام‌شناسی اجتماعی با نمودهای فرهنگی، زبانی، اجتماعی و موقعیتی نامها و نظام نام‌گذاری سروکار دارد. جنبه دیگر مطالعات نام‌شناسی اجتماعی، دیدگاه کاربردشناسی نام‌هاست. این جنبه نام‌شناسی پیش از این مورد توجه متخصصان فلسفه زبان بوده است (نک. Searle, 1969; Kripke 1972; Van Langendonck 2007).

1. Ethnical Identity
2. National Identity
3. Religious Identity
4. Transnational Identity

شدند. بر این اساس، هریک از نامهای استخراج‌شده در یکی از مقوله‌های زیر قرار خواهند گرفت: ۱. نامهای ملی؛ ۲. نامهای مذهبی؛ ۳. نامهای فراملی؛ ۴. نامهای قومی و ۵. نامهای اساطیری. همچنین میزان فراوانی نامها در هریک از دسته‌بندی‌ها ارائه خواهد شد. در جدول، ارائه نامها بر اساس حرف‌نویسی فارسی میانه است.

گزیده‌ای از نامهای خاص اشخاص در کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی

ملی؛ هویت مذهبی؛ هویت فراملی و هویت قومی دسته‌بندی شدند اما با توجه به ماهیت نامها در کتیبه‌ها، مقوله نامهای اساطیری نیز به تقسیم‌بندی افزوده شد.

روش پژوهش

در این پژوهش پیکره داده‌ها، کتیبه‌های فارسی میانه (پهلوی) و اشکانی است. تعداد ۱۲۵ نام استخراج و با روش توصیفی-تحلیلی به پردازش آنها براساس چهارچوب نظری نام‌شناسی اجتماعی ون لانگدونک پرداخته شده است. اسامی که ریشه‌شناسی آنها مورد تردید بود از این مجموعه حذف

جدول ۱. نام‌های خاص در کتیبه‌ها^۱

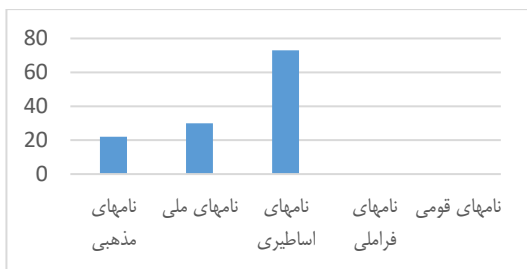
دسته‌بندی	کتیبه	فارسی	حرف‌نویسی	آوانویسی
اساطیری	ŠKZ26	اوگان	'bkn	Avgān
اساطیری	AW6	آبان	'bny	Ābān
مذهبی	ANRm b. NPi 9, 15, 32; ŠKZ 21, 28, 30.	اوهرمزد/هرمزد	'hwrmszd	Ohrmazd
مذهبی	ŠKZ 2, 18, 20.	هرمزد اردشیر	'hwrmszd-'rtḥštr	Ohrmazd-Ardašīr
مذهبی	ŠKZ 22.	هرمزد دختک	'hwrmszd-dwḥtkyH	Hōrmazd-duxtag
مذهبی	ŠKZ 21	هرمزدک	'hwrmszdk	Hōrmazdag
مذهبی	Nisa 683/5, 890/10	هرمزدیک	'hwrmszyk	Hōrmazdīk
مذهبی	NPi 9(10)	آناهید	'nḥtyH	Anāhīd
اساطیری	AW 5	آیین	'pyn	Āpēn
اساطیری	Nisa 652a/4, 1376/4	ارک‌مهرک	'rkmtkrk	Arkmihrak
ملی	Nisa 503/9	آرشک	'ršk	Arašk
اساطیری	AW 5. ŠKZ 28	آرشتات	'ršt	Araštat
اساطیری	Nisa 2167/2	آرشتیم	'rštym	Ārštīm
ملی	ŠKZ 26, 28	اردوان	'rtbnw	Ardaβān
اساطیری	Nisa 48/3, 277/1, 503/7, 518/2	اردبانوگان	'rtbnwkn	Ardaβānukān
ملی	DE 1, 6; 2, 6 & 7; 2; ANRm 1. ŠH 3. ŠKZ 1, 20, 23; ŠNRb 3. ŠTBq 2, 6. NPi 15, 19, 29	اردشیر	'rtḥštr	Ardaxšīr
ملی	ŠKZ 26	اردشیرشوم	'rtḥštrḥšnwrm	Ardaxšīr-šnōm
ملی	Nisa 277/2, 904/3	اردشیرکارن	'rtḥštrkrn	Ardaxšīr-Kāran
ملی	ŠKZ 24	اردشیر فر	'rtḥštrprry	Ardaxšīr-farr
اساطیری	Nisa N. p. 154	آرتورشت	'rtwršt	Artavaršt
اساطیری	AW 2	آسمک	'smk	Asmak
اساطیری	NPi 42	اسپندورتان	's[ɸndwrtn]	Aspandwartān
اساطیری	Nisa 740/5	آسپیک	'spyk	Aspīk
مذهبی	ŠKZ 21	استخریاد	'stḥrd'tyH	Staxryād
اساطیری	ŠKZ 9	آستاریا	'stry'	Astaryā
مذهبی	DE 4, 1	آشا	'š'y	Ašā
اساطیری	Nisa 1549/8	آزدادگ	'trdtk	Āturdātak
اساطیری	ŠKZ 18, 20	آذرآناهید	'trw'nḥtyH	Ādur-Anāhīd
اساطیری	Nisa 525/6.	آذر‌مهرگ	'trwmtkrk	Ātur-mihrak

۱. ŠKZ (کتیبه شاپور در کعبه زردشت) AW، (بنچاق اورامان) ANRm، (کتیبه اردشیر در نقش رستم) NPi، (کتیبه نرسی در پایکولی) Nisa، (آثار نساء) DE، (آثار دورالروپوس).

دسته بندی	کتیبه	فارسی	حرف‌نویسی	آوانویسی
اساطیری	NPi 17	آذرفرنبغ	'trw[pr]nbg	Ādur-farrbax
مذهبی	NPi 43. Cf. Bgdt.	بغداد، اسم خاص، (صورت ادغام شده bgdt است)	b'ty	Bād
مذهبی	ŠKZ 28	بغداد، اسم خاص	bgdt	Baydād
مذهبی	NPi.	بغشاپور	bgšhypwḥr	Bay-Šābuhr
مذهبی	Nisa 649/8, 1435/5	بخت‌دادگ	bḥtdtk	Baxt-dātak
مذهبی	Nisa 1169/4, 2167/5	بخت‌ساسان	bḥtssnH	Baxt-Sāsān
مذهبی	Nisa 2167/5	بخت‌مزد	bḥtm[zd?]yH	Baxt-Mazd
مذهبی	Nisa 2027/6	برز‌مهرگ	brzmtrk	Barz-Mihrak
مذهبی	Nisa 1946/4, 2066/4	بوزن	bwzn	Bōzan
اساطیری	Nisa 62/7	بُزپازیک	bwzrpdyk	Burzpāōik
اساطیری	ŠKZ 20, 23, 25.	دینک	dynkyH	Dēnak
مذهبی	Nisa 697/4	دین‌پادگ	dynptk	Dēn-pātak
اساطیری	Nisa 112/7, 1437/5	گرفرن	grprn	Garfarn
اساطیری	Nisa 1169/5	گودات	gwdtyH	Gōdāt
ملی	Nisa 1651/2	گودرز	gwt rz	Gōtarz
ملی	Nisa 139/2, 149/2	گودرزک	gwt rzk	Gōtarzak
اساطیری	ŠKZ 25	همازاسپ	ḥmz'sp	Hamazasp
اساطیری	ŠKZ 24.	هوم‌فریاد	ḥwmp rd't	Hōmfrayād
مذهبی	Nisa 792/7	هومای	ḥwmy	Humāy
مذهبی	Nisa 198/3, 1403/2, 2120/6	هومایگ	ḥwmyk	Humāyak
مذهبی	Nisa 2167/2	هومایات	ḥ[wmy]tH	Humāyāt
ملی	19 ŠKZ 17 -	خسرو، نیک‌نام، خوش‌آوازه	ḥwsrw	husraw
ملی	ŠKZ 23, 24, 26.	کارن	Krny	Kārēn
ملی	ŠKZ 4, 16 ŠKZ 28. NPi 15	کرتیر	Krty	Kardēr
اساطیری	Nisa 476/3 - [kwpy] zt, 590/2, 890/4	کوهزاد	Kwpyzt	Kōfzāt
ملی	Nisa 22/5	کی‌دادگ	Kwy[dtk?]	Kaw-dātak
اساطیری	Nisa N. 164/4	ماهین	[mh]yn	Māhēn
اساطیری	AW 6	مهر‌بوگ	Mtrbwg	Mihrbōg
اساطیری	Nisa N. 218/10.	مهر‌وزن	Mtrbwzn	Mihrbōzan
اساطیری	ŠKZ 23.	مهر‌وزنگان	mtrbwznkn	Mihrōzanagān
اساطیری	Nisa 31/7, 74/7, 902'/1 - mtr[dt], 2-8, 902'/1-4, 5 - [mtrdt], 1651/3, 2085/2, N. 136, 164/4, 376, 388.	مهر‌داد	Mtrdt	Mihrdāt
اساطیری	Nisa 503/2 - mtr[dtkn?], 1704/1. DE 2, 5.	مهر‌دادگان	Mtrdtkn	Mihrdādagān
اساطیری	ŠKZ 28.	مهران	Mtrn	Mihrān
اساطیری	DE 1, 4.	مهریان	mtrp'n	Mihrpān
اساطیری	Nisa N. 210/1 - [mtrprdt], 8, 398.	مهر‌فرداد	Mtrprdt	Mihrfradāt
اساطیری	Nisa 171/5.	مهر‌فردادگ	Mtrprdtk	Mihrfradātak
اساطیری	Nisa 183/3, 636/2 - mtrp[rn], 1654, 2, 1730/2 - mtr[prn], 2042/2.	مهر‌فرن	Mtrprn	Mihrfarn
اساطیری	AW 6.	مهر‌فری	Mtrpry	Mihrfriy
اساطیری	Nisa 867/4, 1725/5.	مهر‌ساسان	Mtrssn	Mihrsāsān
اساطیری	Nisa 1550/4, 1899/2.	مهر‌ساسانک	Mtrssnk	Mihrsāsānak
اساطیری	ŠKZ 24, 28.	مهر‌خواست	mrtyḥwšt	Mihrxwāšt
اساطیری	Nisa 636/6 - mtr[yn], N. 398.	مهرین	mtryn	Mihrēn
اساطیری	Nisa 48/3, 95/4 - mtr[y]nk, 518/3, 518a/6 - mhrynk, 1089/4, 1491/3, 1874/7 - m[tryn]k.	مهرینگ	mtrynk	Mihrēnak
اساطیری	Nisa 1068/5.	مهرین	mtryny	Mihrēn
ملی	ANRm 3. ŠH 4. ŠKZ 1, 20, 22-25, 27, 28. ŠNRb 4. ŠTBq 3 - p'[p]k. ŠVŠ 8. NPi 15. (MP.p'pky)	بابک	p'pk	Pābag

دسته‌بندی	کتیبه	فارسی	حرف‌نویسی	آوانویسی
اساطیری	Nisa N. 280a/3.	فرَبختک	prbħtk	Frabaxtak
اساطیری	Nisa 1169/1, 2167/2.	فرَبخت	prdbwħtH	Farrbōxt
ملی	ŠKZ 21, 23, 25. (MP. prywzy)	پیروز	pargwz	Pērōž
ملی	ŠKZ 4, 27. (MP. prywzšħpwħry)	پیروزشاپور	prgwzšħpwħr	Pērōz-šābuhr
ملی	DE 1, 9.	فرخ‌مردان	prħ[mrtn]	Farroxmardān
ملی	Nisa N.136, 376, 388.	فرهات	prht	Frahāt
ملی	Nisa 2107 ¹ /6.	فرزین	przyn	Frazēn
اساطیری	Nisa 2150/3.	رام	rm	Rām
اساطیری	Nisa N. 280/4. AW. 5. DE 4, 2. (MP. lšnw)	رشن	ršnw	Rašn
اساطیری	Nisa N. 394/4.	رشن‌دادگ	ršnw[dtk?]	Rašndātak
اساطیری	Nisa 1469/6.	رشن‌مهر	ršnmtr	Rašn-mihr
ملی	ŠKZ 20, 22, 23, 25, 28, 29. Cf. ssn. (MP. s's'n)	ساسان	s'sn	Sāsān
ملی	ŠKZ 28. NPi 15, 37. (MP. s's'nkn) ŠKZ 29.	ساسانگان	s'snkn	Sāsānagān
اساطیری	Nisa 1011/5.	اسپنددادگ	Spndtk	Spand-dātak
اساطیری	Nisa 1125/5.	سروشگ	Srwsšk	Srōšak
اساطیری	Nisa 587/7.	سروش‌داد	Srwsšdt	Srōšdāt
اساطیری	Nisa 660/3.	سروش‌ساسانگ	Srwsšs[n]k	Srōšāsānak
اساطیری	Nisa 57/3.	سروشیک	Srwsšyk	Srōšik
ملی	Nisa 689/4 – [ssn], 907/4, 1554/8, N. 280/2. Cf. s'sn. (MP. s's'n)	ساسان	Ssn	Sāsān
ملی	Nisa 503/9. N. 105/3 – [ssnbwħt].	ساسان‌بخت	ssnbwħt	Sāsānbōxt
ملی	Nisa 950/6.	ساسانک	Ssnk	Sāsānak
ملی	ŠH 1. ŠKZ 1., 17, 18, 20, 21, 23, 25, 27, 28. ŠNRb 1. ŠTBq 1. ŠVš 3 & 4. NPi 2, 6, 31. (MP. šħpwħly)	شاپور	šħpwħr	Šābuhr
ملی	ŠKZ 20 & 21. (MP. šħpwħrdwħtky)	شاپوردختک	šħpwħrdwħtkyH	Šābuhr-duxtag
ملی	ŠKZ 26.	شاپورشنوم	šħpwħrħšnm	Šābuhr - šnōm
ملی	ŠKZ 25.	شاپورگان	šħpwħrkn	Šābuhragān
ملی	DE 1, 8.	تهم‌اردشیر	tħm'rthštr	Tahm-Ardaxšir
ملی	ŠKZ 26. NPi 15	تهم‌شاپور	tħmšħpwħr	Tahm-Šābuhr
اساطیری	Nisa 525/2, 672/2, 675/2, 916/2 – t[yrydt].	تیرداد	Tyrydt	Tirdād
اساطیری	Nisa 343/4 – [ty(ry)mtrk?], 141/6.	تیرمهرگ	Tyrymtrk	Tirmihrag
اساطیری	ŠKZ 26.	تیرمهر	tyrymtr[y]	Tirmihr
اساطیری	Nisa 1512/4.	وهیشت‌بوزنگ	wħštbwzknk	Wahištbozanag
اساطیری	Nisa 73 ² /4, 2124/5	وهیشت‌بوزن	wħštbwzn	Wahištbozan
اساطیری	Nisa N. p. 154.	بهمن	whwmn	Wahman
اساطیری	Nisa 95/2 – whw[m]nk, 154/2 – [whw..?], 764/6.	بهمنگ	whwmnk	Wahmanag
ملی	AS 2. ŠKZ 25, 27. (MP. wrd'hšy)	بلاش	wlgšy	Wālayš
اساطیری	ŠKZ 23, 25. NPi 7	وراز	wr'z	Warāz
اساطیری	ŠKZ 21.	ورازدخت	wr'zdwħtyH	Warāz-duxt
اساطیری	DE 1, 2.	ورازگ	wr'zk	Warāzag
اساطیری	ŠKZ 17.	بهرام	wrħr'n	Wahrān
اساطیری	Nisa 54/8 wrtr[gn], 277/4, 503/8, 672/6, 916/6, 1549/7 - wrtr[gn], DE 1, 5, 8.	بهرام‌باد	wrtrgn	Wahrāmbād
اساطیری	Nisa 485/7, 1125/7 & 1222/6 – wrtrgnbwzn(n/k).	بهرام‌بوزن	wrtrgnbwzn	Wahrāmbōzan
اساطیری	Nisa 133/6, 675/9 – wrtrg[nk], 780B/4 – [w]rtrgnpk, 1188/7, 2167/1 – wrtrg[nk]; N. 240/6.	بهرامک	wrtrgnk	Wahrāmak
اساطیری	Nisa 485/6 – [wrtr]gn[pt], 780B/3 – wrtrgnp[t], 1125/6 – wrtrg[npt], 1222/5. ŠKZ 22. Cf. wrtrgnbt. (MP. wrtrgnpt)	بهرام‌باد	wrtrgnpt	Wahrāmbāt
اساطیری	Nisa 242/4.	بهرام‌ساسان	Wrtrgnssn	Wahrām-sāsān

دسته‌بندی	کتیبه	فارسی	حرف‌نویسی	آوانویسی
اساطیری	Nisa 683/2.	بهرام‌زنگ	wr[tr]g[zn]k	Wahrām-zanak
اساطیری	Nisa 1169/4, 2167/4 – [w]rtrgnyšH	بهرامیز	wrtrgnyšH	Wahrāmiz
اساطیری	NPi 42. (MP. gwndplk)	ویندفره	wyndplnk	Windafarrag
اساطیری	ŠKZ 26.	ویندفر	wyndprn	Windafarr
مذهبی	ŠKZ 27.	یزدباد	y'zdpt	Yazdbād
اساطیری	NPi 42.	زاماسب	z'm[sp]	Žāmāsp
مذهبی	ŠKZ 28.	زروانداد	zrw'ndt	Zarwāndād

نمودار ۱. فراوانی هر یک از مقوله‌های نامها

جدول ۲. درصد میزان فراوانی هر یک از مقوله‌های نام‌ها

مقوله نام‌ها	بسامد	درصد
مذهبی	۲۲	۱۷٫۶٪
ملی	۳۰	۲۴٪
اساطیری	۷۳	۵۸٫۵٪
فراملی	۰	۰
قومی	۰	۰
تعداد کل: ۱۲۵		

بحث و نتیجه‌گیری

داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد در دوره ساسانی در ایران، در کتیبه‌ها به طور کلی تعداد نام‌های برگرفته از اساطیر بیش از همه بوده است. نام‌های ملی در رتبه دوم، پس از نام‌های اساطیری و بعد از آن نام‌های دینی و سپس نام‌های مرتبط با حیوانات و پدیده‌های طبیعی قرار گرفتند. بر اساس این پژوهش می‌توان گفت در مجموع از نام‌هایی که از کتیبه‌ها گردآوری شد، نام‌های اساطیری در جایگاه برتر بودند. این نتایج حاکی از اهمیت اساطیر در جامعه ایرانی دوره ساسانی است. با توجه به اهمیت اسطوره و دین در دوره ساسانی و نقش مهم روحانیان در دربار می‌توان به این نتیجه رسید که نام‌های برگرفته از اساطیر و دین در مجموع نسبت به دیگر نام‌ها بیشتر انتخاب می‌شدند. بنابر شواهد تاریخی، دربار ساسانی با سایر اقوام و ادیان ارتباط بسیاری داشت و بسیاری از ادیان حتی از دوره اشکانی در ایران پیروانی داشتند. با این حال، گزینش نام‌های خاص اساطیری و دینی

تحلیل نام‌ها و نظریه ون لانگندونک

همان‌گونه که پیشتر آمد ون لانگندونک برای نخستین بار به طور منظم و منسجم به مطالعه نام‌گذاری در چهارچوب زبان‌شناسی اجتماعی پرداخت. او معتقد بود در نام‌گذاری افراد چهار هویت تاثیرگذارند: هویت قومی؛ هویت ملی؛ هویت مذهبی؛ هویت فراملی. در تقسیم‌بندی ما با توجه به شرایط خاص گزینش نام در زبان‌های فارسی میانه و اشکانی و همچنین برای آسان‌تر شدن کار مقوله‌های ۱. نام‌های ملی؛ ۲. نام‌های مذهبی؛ ۳. نام‌های فراملی ۴. نام‌های قومی و ۵. نام‌های اساطیری در نظر گرفته شد. منظور از نام‌های «ملی» نام‌های پادشاهان و اشخاص برجسته است؛ مثلاً Wālayš که اکثراً مفهوم و معنای دقیقی نمی‌توان برای آنها در نظر گرفت. نام‌های «مذهبی» آنهایی هستند که به گونه‌ایی با دین زردشتی در ارتباط هستند؛ مثلاً Baydād یا Ohrmazd. کلمه bay به معنی «خدا» است و Baydād یعنی «داده» یا «آفریده خدا». ohrmazd نام برترین ایزد در دین زردشتی است. نام‌های فراملی شامل نام‌های غیرایرانی است و نام‌های قومی مرتبط با قومی خاص و نام‌های «اساطیری» مرتبط با آنچه انتزاعی و غیرواقعی است و ریشه مینوی دارد و اصولاً برگرفته از اساطیر ایران باستان است. مثلاً «بهرام» یا «سروش» که نام دو ایزد در اساطیر ایران باستان است.

در این کتیبه‌ها، تعداد ۱۲۵ نام خاص گردآوری شد که از مجموع آنها تعداد ۲۲ نام مربوط به هویت مذهبی، ۳۰ نام مربوط به هویت ملی و ۷۳ نام مربوط به اساطیر است. نام‌های فراملی و قومی در این مجموعه مشاهده نشد. به این ترتیب، نام‌های اساطیری با تعداد ۷۳ نام یعنی ۵۸٪ از کل نام‌ها بیشترین میزان فراوانی؛ نام‌های ملی با تعداد ۳۰ نام یعنی ۲۴٪ از کل نام‌ها پس از نام‌های اساطیری؛ نام‌های مذهبی با تعداد ۲۲ نام، یعنی ۱۷٫۶٪ پس از نام‌های ملی قرار گرفت. در نمودار و جدول زیر خلاصه موارد یادشده آمده است.

طبیعی همچون «ماه» در «ماهین» نیز تمایل ایرانیان ساسانی را به گزینش نامهای مرتبط با پدیده‌های طبیعی نشان می‌دهد. پژوهش درباره نامها در کتیبه‌های فارسی میانه و اشکانی مستلزم استخراج همه نامها از همه کتیبه‌ها است و اظهار نظر قطعی و نهایی پس از بررسی همه نامها قابل ارائه خواهد بود. همچنین پیشنهاد می‌شود بررسی نام‌شناسی در متن‌های فارسی میانه نیز انجام شود.

ایرانی نشان از تاثیر اندک فرهنگ‌ها و ادیان مختلف در گزینش نامهای خاص در دربار ایران ساسانی دارد. گزینش نامهای مرتبط با حیوانات و پدیده‌های طبیعی نیز نشان از اهمیت جایگاه طبیعت نزد ایرانیان در دوره ساسانی دارد. برای نمونه در بسیاری از نامهای خاص در کتیبه‌ها از «اسب» استفاده شده و بدون شک اسب از دیرباز نقش مهمی در باورهای ایرانیان داشته است. نامهایی چون «جاماسب» و «هامزاسب» نمونه‌هایی از آن است. پدیده‌های

منابع

در نام‌شناسی اجتماعی، تهران: نشر نویسه پارس، صص. ۱۸۷-۲۱۲.

زندى، بهمن؛ لطیفی، آناهیتا؛ کریمی فیروزجایی، علی؛ احمدخانی، محمدرضا، ۱۳۹۹، «دگرذیسی هویت و تغییر نام اشخاص: یک بررسی نام‌شناختی اجتماعی»، *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، دوره نهم، شماره ۳، صص. ۶۴۱-۶۶۴.

زندى، بهمن؛ یوسفی‌راد، فاطمه؛ متشرعی، سیدمحمود، ۱۳۹۹، «نام‌شناسی از منظر زبان‌شناسی شناختی اجتماعی با تاکید بر بافت کاربرد بنیاد»، *شناخت اجتماعی*، سال نهم، شماره ۲، صص. ۱۹۳-۲۱۲.

صادقی، علی‌اشرف، ۱۳۸۳، «پیشگفتار»، *نام‌نامه ایرانی*، تالیف فردینان یوستی، تهران: اساطیر.

طیب، محمدتقی، علی‌نژاد، بتول، ۱۳۸۲، *بررسی گرایش‌های جدید نام‌گذاری در اصفهان از دیدگاه زبان‌شناسی*، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان، دوره دوم، شماره سی‌ودوم و سی‌وسوم، صص. ۲۳-۵۸.

عبدی، عباس، ۱۳۷۶، *تحول نام‌گذاری کودکان تهران از ۱۳۴۵-۱۳۷۴*، تهران: خانه.

نجاتی حسینی، سیدمحمود، افشار، سمیه، ۱۳۸۸، «تحول نام‌گذاری فرزندان در شهر تهران»، *پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه*، شماره سوم، صص. ۱۴۱-۱۵۸.

یوستی، فردیناند، ۱۳۸۲، *نام‌نامه ایرانی*، تهران: اساطیر.

احمدی، بهزاد؛ زندی، بهمن؛ نجفیان، آرزو و روشن، بلقیس، ۱۳۹۷، «بررسی نام‌گذاری اشخاص در بانه از دیدگاه نام‌شناسی اجتماعی»، *مطالعات زبان و گویش‌های غرب ایران*، سال ششم، شماره ۲۲، صص. ۱-۱۹.

ایمانی، منیژه، ۱۳۶۳، «نام‌شناسی و نام‌گذاری در ایران»، *مجله زبان‌شناسی*، سال اول، پیاپی ۳، صص. ۷۶-۸۷.

جعفری، علی‌اکبر، ۱۳۴۸، «فرهنگ نامهای اوستا»، *فرهنگ ایران زمین*، جلد ۱۵، صص. ۴۰۴-۴۴۷.

جمشیدی‌ها، غلامرضا، فولادیان، مجید، ۱۳۹۰، «بررسی تحولات فرهنگ عمومی در ایران بر اساس تحلیل نام‌گذاری»، *فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، سال هفتم، شماره ۲۴، صص. ۳۹-۶۴.

خواجه‌نوری، بیژن و همکاران، ۱۳۹۴، «بررسی رابطه فرایند جهانی‌شدن فرهنگی و هویت مذهبی در ایران (مطالعه موردی گروه‌های قومی لر شهر نورآباد ممسنی و عرب شهر کنگان و توابع)»، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، شماره ۱، صص. ۲۳-۴۵.

رجب‌زاده، احمد، ۱۳۷۸، *تحلیل اجتماعی نام‌گذاری - بررسی موردی اراک، همدان و بوئسهر*، تهران: روش.

رستگار فسایی، منصور، ۱۳۸۸، *فرهنگ نامهای شاهنامه*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

رضی، هاشم، ۱۳۴۶، *فرهنگ نامهای اوستا*، تهران: فروهر.

زندى، بهمن؛ احمدی، بهزاد، ۱۴۰۱، «نام‌شناسی اجتماعی شناختی: حوزه نوین مطالعات میان‌رشته‌ای»، *JSTOR places, perceptions and power* (pp. 106-119). Bristol: Multilingual Matters.

Crystal, D. (2008). *A dictionary of linguistics and phonetics* (6th edition), Oxford: Blackwell.

Gignoux, P. (1971). *Glossaire des Inscriptions Pehlevies et Parthes*. Lund

Ainiāla, T. & Östman, J. (eds.), (2017) *Socio-onomastics: The Pragmatics of names*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Ainiāla, T. (2016). Attitudes to street names in Helsinki. In Puzey, G., Kostanski, L. (eds.). *Names and naming: People,*

- Humphries: London.
- Gignoux, P. (1986). *Mitteliranische Personennamen*. Faszikel 2: Noms propres sassanides en moyen-perse épigraphique., Iranisches Personennamenbuch, Band II, Fasz. 2.
- Gignoux, P. (2003). *Mitteliranische Personennamen*. Faszikel 3: Noms propres sassanides en moyen-perse épigraphique. Supplément (1986-2001). Iranisches Personennamenbuch, Band II, Fasz. 3.
- Hough, C. (eds.). (2016). *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford: Oxford University Press.
- Justi, F. (1895). *Iranisches Namenbuch*, Marburg: N.G. Elwertsche Verlagsbuchhandlung.
- Khan, T., & Deepa, V. (2014). The names of virtual communities: A linguistic cum socio-onomastic analysis. *Global Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(9), 456-465.
- Kripke, S. (1972). Naming and necessity. In D. Davisson, & G. Harman (eds.). *Semantics of Natural Language* (pp. 253-255). Springer, Dordrecht
- Mayerhofer, M. (1973). *Onomastica Persepolitana: Das altiranische Namengut der Persepolis-Täfelchen*, Vienna: Verlag der Osterreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Searle, J. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sims-Williams, N. (1978). Review of *onomastica persepolitana: Das altiranische Namengut der Persepolis-Täfelchen*”, *Indo-Iranian Journal*, 20(1/2), 95-99.
- Van Langendonck, W. (2007). *Theory and typology of proper names* (Trends in Linguistics). Berlin/ New York: Mouton de Gruyter.
- Walther, H. (1971). *Namenforschung heute, Ihre Ergebnisse und Aufgaben in der Deutschen Demokratischen Republik* [Name Research Today: Your Results and Tasks in the German Democratic Republic], Berlin: Akademie-Verlag.
- <https://www.oeaw.ac.at/en/iran/research/linguistics-onomastics/iranian-personal-names-ipnb>

	<p>COPYRIGHTS © 2024 by the authors. Licenses PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0)</p>
---	--